

РЕЦЕНЗІЯ

професора кафедри педагогіки
Національного університету біоресурсів і природокористування України,
доктора педагогічних наук, професора **МІРОШНІЧЕНКО Валентини Іванівни**
на дисертацію **ЛЮ Ціна** на тему:

**«Формування естетичної компетентності студентів університетів
у процесі вивчення фахових дисциплін»,**

подану на здобуття ступеня доктора філософі
зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»
галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка»

Актуальність та доцільність дисертації. У сучасному освітньому просторі дедалі більшої ваги набуває підготовка фахівця нового типу – не лише професійно компетентного, а й культурно розвиненого, здатного до ціннісного осмислення дійсності, творчого самовираження та естетично вмотивованої професійної діяльності. У цьому контексті естетична компетентність розглядається як інтегральна якість особистості, що поєднує естетичні знання та уявлення, здатність до естетичного сприйняття й оцінювання, уміння виявляти естетичні цінності у професійній діяльності, готовність до творчого саморозвитку.

Актуальність формування естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін зумовлена орієнтацією освіти на цілісний розвиток особистості майбутнього фахівця. Сучасні соціокультурні умови потребують від випускників здатності не лише професійно діяти, а й усвідомлювати естетичну цінність результатів своєї діяльності, критично оцінювати форму, зміст і якість професійних рішень. Саме фахові дисципліни виступають потужним ресурсом формування естетичної компетентності, оскільки вони відображають професійну культуру галузі, містять потенціал для розвитку професійної етики, створюють умови для осмислення краси та доцільності професійних рішень.

Актуальність дослідження підсилюється низкою суперечностей, які виявив дисертант у процесі опрацювання літературних джерел. У контексті означеного тема дисертації є своєчасною й, беззаперечно, корисною для педагогічної науки та практики.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз тексту дисертації, змісту публікацій Лю Ціна надають змогу зробити висновок про наукову обґрунтованість і достовірність результатів, отриманих у ході науково-теоретичного дослідження.

Дисертація характеризується системним підходом до предмету дослідження та логічним, послідовним і переконливим викладом матеріалу. Усі наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані у дисертації, достатньою мірою обґрунтовані та відповідають меті й завданням роботи, що забезпечується адекватністю обраних методів дослідження та їх комплексним використанням, серед яких варто виділити:

теоретичні: абстрагування, аналіз, синтез, порівняння, узагальнення і систематизація педагогічної, психологічної, науково-методичної літератури; дефінітивного аналізу тезаурусу педагогічної проблеми; контент-аналіз освітніх програм, методичних, інструктивних матеріалів, які використовуються у фаховій підготовці майбутніх бакалаврів з професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін;

емпіричні: організація спостереження за об'єктом дослідження, інтерв'ю, опитування, тести та анкети. Проведення інтерв'ю з викладачами ЗВО для дослідження специфіки естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін. Здійснення педагогічного експерименту для отримання даних щодо результативності розробленої методики формування естетичної компетентності;

математичні та статистичні: ранжування (зростання/спадання показників), реєстрування (оброблення, кількісний і якісний аналіз отриманих даних, їхній аналіз), описова статистика, критерій узгодження Пірсона χ^2 ;

графічні: представлення результатів дослідження через графіки, гістограми, діаграми, таблиці, наочне та порівняльне аналізування отриманих експериментальних даних.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці методики формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін.

Структура дисертації є обґрунтованою і логічною, що дозволило автору охопити предмет дослідження. Робота складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків, які ілюструють ґрунтовну дослідницьку роботу.

Справляє позитивне враження джерельна база роботи (167 джерел), що свідчить про системне й глибоке осмислення досліджуваної проблеми та високий рівень наукової підготовки автора.

У *вступі* подано обґрунтування вибору теми дослідження, зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну та окреслено практичне значення одержаних результатів, надано відомості щодо їх упровадження та апробації, кількості публікацій дисертанта, у яких відображено основні положення дисертації.

У *першому розділі* дисертації представлено наукове обґрунтування досліджуваної проблеми; узагальнено досвід формування естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін, представлено зміст і структуру естетичної компетентності студентів університету.

Схвальним є визначення розвитку естетичної компетентності як ключового компонента сучасних освітніх програм, враховуючи його роль у сприянні гармонійному

індивідуальному розвитку, сенсорному збагаченню та культивуванні духовних цінностей. Розвиток цієї компетентності сприяє творчому мисленню, художньому та образному сприйняттю, а також служить каталізатором для активної участі в культурних починаннях.

Було доведено, що формування естетичної компетентності у студентів сприяє усвідомленню значення краси у фаховій діяльності. Крім того, було показано, що це дозволяє інтегрувати естетичні принципи з практичними навичками, тим самим забезпечуючи глибший досвід роботи та її результатів.

Звертається увага, що естетична компетентність студентів є важливою складовою загальної культурної компетентності здобувачів освіти, а також відображає її здатність до естетичного самовираження й активної участі в культурному житті суспільства; також вона є важливим складником їхньої професійної підготовки, оскільки уможливорює формування художніх цінностей, творчих потенцій та зростання якості професійної діяльності.

Імпонує авторське визначення поняття «естетична компетентність студентів університетів», під яким розуміється професійна якість, що є складною інтегративною характеристикою та включає в себе здатність індивіда реалізовувати свій естетичний потенціал у професійній та суспільній сфері. Вона формується через естетичне виховання, навчання та практичну діяльність, спрямовану на створення та сприйняття краси; характеризується здатністю молодшої людини реалізовувати свій естетичний потенціал (знання, уміння, досвід, особистісні якості) на практиці (підрозділ 1.3).

У *другому розділі* сформульовано педагогічні принципи й умови формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін; розроблено модель та методику формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін.

Автор справедливо зазначає, що домінуючими педагогічними умовами формування естетичної компетентності майбутніх педагогів є: використання культурного контексту фахових дисциплін; використання міжпредметних зв'язків під час вивчення фахових дисциплін; наочність і мультимедійність освітнього контенту; використання інтерактивних технологій і творчих методів навчання; співпраця з фахівцями, діяльність яких має естетичну складову (підрозділ 2.1). Доведено, що формування естетичної компетентності майбутніх педагогів у процесі вивчення фахових дисциплін є результатом цілеспрямованої реалізації комплексу запропонованих педагогічних умов.

Заслуговує на схвалення розроблена модель формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін (підрозділ 2.2).

Вдало описано форми, методи, технології, засоби формування естетичної компетентності студентів.

Третій розділ дисертації присвячено експериментальній перевірці ефективності методики формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін. Зокрема, подано результати констатувального експерименту та їх аналіз.

Автором окреслено критерії, показники та рівні сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти (підрозділ 3.1).

Зроблено висновок про переважання середнього рівня сформованості естетичної компетентності. Це засвідчує недостатність її наявності у здобувачів освіти та потребу формування під час здійснення навчально-пізнавальної діяльності (підрозділ 3.2). Означене актуалізувало проведення формувального етапу експерименту за впровадження моделі формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін, виокремлених педагогічних умов та авторської методики під час здійснення освітнього процесу.

Результати формувального експерименту підтвердили, що впроваджена методика формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін є ефективною та забезпечує утворення означеної якості здобувачів освіти. Узагальнені результати підтвердили, що, хоча обидві групи продемонстрували позитивну динаміку, зміни в експериментальній групі є значно відчутнішими.

Дослідження, проведене в межах формувального етапу педагогічного експерименту, виявило дієвість впровадження методики формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін, оскільки в експериментальних групах відбулися суттєві позитивні зміни за всіма критеріями, а у контрольних групах їх майже не відбулося (підрозділ 3.3).

Висновки до розділів та загальні висновки відповідають поставленій меті і завданням дослідження.

Не викликає заперечень обґрунтованість наукових положень і висновків дисертаційного дослідження, які опираються на новітні досягнення в галузі психолого-педагогічної науки. Новизну і вірогідність обґрунтованих положень і висновків дисертації забезпечено використанням комплексу методів відповідно до мети та завдань дослідження; аналізом достатнього обсягу науково-педагогічних джерел, позитивними результатами впровадження матеріалів дисертації в освітній процес ЗВО. Рівень апробації результатів дослідження є достатнім і підтверджується участю дисертанта у науково-практичних конференціях.

Зміст роботи та аналіз основних положень дисертації підтверджує досягнення мети і вирішення завдань дослідження. Висновки дисертації є повними та логічними.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання полягає в тому, що вони мають науково-теоретичний і практичний інтерес. Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в такому:

уперше: розроблено та експериментально перевірено методика формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін; обґрунтовано домінуючі педагогічні умови формування естетичної компетентності майбутніх педагогів (використання культурного контексту фахових дисциплін; використання міжпредметних зв'язків під час вивчення фахових дисциплін; наочність і мультимедійність освітнього контенту; використання інтерактивних технологій і творчих методів навчання; співпраця з фахівцями, діяльність яких має естетичну складову); окреслено критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-змістовий, діяльнісно-поведінковий, емоційно-рефлексивний), рівні (низький, середній, достатній і високий) та показники сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів; побудовано модель формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін, що включає концептуальний, змістово-діяльнісний та оціночно-результативний взаємопов'язані структурні блоки;

уточнено: зміст сутності поняття «естетична компетентність студентів університетів» як професійна якість, що є складною інтегративною характеристикою та включає в себе здатність індивіда реалізовувати свій естетичний потенціал у професійній і суспільній сфері. Вона формується через естетичне виховання, навчання й практичну діяльність, спрямовану на створення та сприйняття краси; характеризується здатністю молодої людини реалізовувати свій естетичний потенціал (знання, уміння, досвід, особистісні якості) на практиці та поняття «формування естетичної компетентності студентів університетів», як цілеспрямованого і системного педагогічного процесу, спрямованого на розвиток у майбутніх фахівців здатності сприймати, оцінювати й творити естетичні цінності, інтегрувати їх у професійну діяльність та особистісний світогляд;

удосконалено: зміст та організацію освітнього процесу формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін;

подальшого розвитку дістали: теоретичні засади і практичні аспекти методики формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін.

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає в упровадженні в освітній процес ЗВО методики реалізації педагогічних умов під час формування естетичної

компетентності студентів у процесі вивчення фахових дисциплін, зокрема форми (проблемні лекції, міждисциплінарні мінілекції, онлайн-лекції, лекції-дискусії з візуальною аналітикою, інтерактивні заняття, рольові та ділові ігри, міждисциплінарні практикуми, творчі курси; самостійна креативна робота, інтерв'ю-самопрезентація, гостьові майстер-класи, міждисциплінарний хаб, інтерактивний хакатон, фестиваль освітнього відео), методи (творчі, проблемно-пошукові методи, кейс-метод, діалог-кейс, мультимедійний кейс, кейс-симуляція, «мозковий штурм», робота в групах, робота в парах, індивідуальні есе, рефлексія, сторітелінг, драматизація, візуальне моделювання, відеовізитівка, фотоколаж, аудіовізуальний монтаж), технології (проектна, проблемного навчання, тренінгова, контекстова, імітаційно-ігрова, інтерактивні), засоби (інтернет-ресурси, мультимедіа, онлайн-платформи, візуальні постери, ментальні карти, візуальні колажі, інфографіка, віртуальні екскурсії, відеоматеріали (фільми, анімація, відеоролики, віртуальні тури, 3D-моделі, мультимедійні презентації), візуальні симуляції, AR/VR-застосунки, онлайн-дизайн редактори, засоби цифрового мистецтва (графіка, диджиталарт, фотоколаж), відеоінструкція; анімаційна лекція; артпрезентація; навчальний комікс; подкаст з візуальним супроводом, інфографіка, скрайбінг, мультиплікація, відеоесе, кліп, сторіборд відео тощо).

Отже у дисертації Лю Цін на тему: «Формування естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін» розроблено та експериментально перевірено методика формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін.

Зазначимо, що дисертація має виважений науковий апарат. Дисертант переконливо доводить актуальність обраної теми, чітко визначає мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження. Джерельна база дослідження свідчить про ґрунтовне ознайомлення автора з фаховою літературою.

Повнота викладення матеріалів дисертації у роботах, які опубліковані автором. Основні положення та результати дослідження викладено у 10 наукових працях, з яких 4 статті у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, стаття у науковому виданні іншої держави, 5 тез наукових доповідей.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійною кваліфікаційною науковою працею із науково-обґрунтованими висновками та рекомендаціями, які подано автором для публічного захисту. При детальному розгляді дисертації порушень академічної доброчесності не виявлено.

Характеризуючи загалом позитивно представлене на рецензію дослідження, висловимо певні ***зауваження і побажання:***

1. У роботі доцільно було б представити порівняльний аналіз українських і зарубіжних підходів щодо формування естетичної компетентності, що дозволило б окреслити й міжнародний контекст досліджуваної проблеми.

2. Основу моделі формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти (рис. 2.3) становлять три блоки (концептуальний, змістово-діяльнісний і оціночно-результативний). Також у моделі представлено педагогічні умови формування означеної якості особистості. Водночас вважаємо доцільним включення до структури авторської моделі об'єктів і суб'єктів освітнього процесу (здобувачів освіти і викладачів).

3. Визначаючи педагогічні умови формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти, автор наводить достатньо широкий їх перелік, далі виокремлюючи найбільш результативні за допомогою методу експертних оцінок. В якості рекомендації можна висловити побажання щодо застосування методів факторного (дисперсійного) аналізу для визначення провідних педагогічних умов, оскільки ці методи дозволяють отримати більш точний та обґрунтований результат.

Висловлені зауваження мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дослідження.

Висновок. Дисертація на тему: «Формування естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін» відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор Лю Цін заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Рецензент професор кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор педагогічних наук, професор Валентина МІРОШНІЧЕНКО